

GEOGRAFIJA

GIMNAZIJA – PRILAGODITEV ZA DVOJEZIČNE ŠOLE V PREKMURJU

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2021**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

PREDMETNI IZPITNI KATALOG ZA SPLOŠNO MATURO – GEOGRAFIJA
GIMNAZIJA – PRILAGODITEV ZA DVOJEZIČNE ŠOLE V PREKMURJU

Državna predmetna komisija za geografijo za splošno matura

Katalog so pripravili:

Mária Gaál
Tinkara Mihačič
mag. Lea Nemec
dr. Matej Ogrin
Igor Šeruga
mag. Sonja Trškan
Vesna Vervega

Recenzenta:

dr. Tatjana Resnik Planinc
Boštjan Špiler

Jezikovni pregled:

Helena Škrlep
mag. Bernarda Krafogel

Katalog je določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 200. seji 20. 6. 2019 in se uporablja od spomladanskega izpitnega roka 2021, dokler ni določen novi katalog. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal matura, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura za tisto leto.

© Državni izpitni center, 2019

Vse pravice pridržane.

Izdal in založil:

Državni izpitni center

Predstavnik:

dr. Darko Zupanc

Uredile:

Špela Majnik
dr. Andrejka Slavec Gornik
Joži Trkov

Oblikovanje in prelom:

Martina Demulc

Ljubljana 2019

ISSN 2335-3015

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	IZPITNI CILJI	6
3	ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA	8
3.1	Shema izpita.....	8
3.2	Tipi nalog in ocenjevanje.....	8
3.3	Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov	9
4	IZPITNE VSEBINE IN CILJI	12
4.1	Obča geografija.....	12
4.2	Regionalna geografija sveta.....	17
4.3	Regionalna geografija Evrope.....	20
4.4	Geografija Slovenije	24
4.5	Geografija Madžarske	30
5	PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT	32
5.1	Naloge zaprtega tipa	32
5.2	Naloge polodprtega tipa	35
6	NOTRANJI DEL IZPITA.....	38
6.1	Vaje	38
6.2	Strokovna ekskurzija	41
7	KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI	42
8	LITERATURA.....	43

1 UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno matura Geografija (v nadaljnjem besedilu katalog) je namenjen kandidatom,¹ ki so se odločili za geografijo kot izbirni predmet pri splošni maturi, ter učiteljem, ki poučujejo ta predmet in pripravljajo kandidate na splošno matura. V njem so podatki o izpitnih ciljih, izpitnih vsebinah, poteku izpita in načinu ocenjevanja. Katalog temelji na veljavnem učnem načrtu² ter sklepih Državne komisije za splošno matura o strukturi izpitov in predmetnih izpitnih katalogih, opredeljenih v veljavnem *Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura*.

Kandidati opravljajo izpit splošne mature iz geografije samo na eni ravni zahtevnosti. Ocenjevanje znanja je zunanje (80 % ocene se pridobi s pisnim izpitom, ki je sestavljen iz dveh izpitnih pol) in notranje (20 % ocene se pridobi z notranjim delom izpita, ki obsega terenske, laboratorijske ter kabinetne vaje /v nadaljnjem besedilu vaje/ in strokovno ekskurzijo).

Za opravljanje zunanjega dela izpita imajo kandidati na voljo skupaj 3 ure (180 minut): 90 minut za *Izpitno polo 1* in 90 minut za *Izpitno polo 2*. Pri zunanjem delu izpita ne potrebujejo atlasa, ker so vsi potrebni zemljevidi in slikovno gradivo priloženi izpitnima polama.

¹ V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

² *Učni načrt. Geografija* [Elektronski vir]: gimnazija: splošna, klasična, ekonomska gimnazija: obvezni predmet (210 ur), matura (105 ur)/avtorji Anton Polšak ... [et al.]. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008. Sprejeto na 110. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 14. 2. 2008.
http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm

2 IZPITNI CILJI

► Namen izpita je oceniti kandidatovo:

1. sposobnost prostorske predstave o današnjem svetu in domačem okolju glede na ustvarjalno sprejemanje in razumevanje dnevnih informacij, ki imajo prostorsko razsežnost;
2. razumevanje pomembnih naravno- in družbenogeografskih pojavov in procesov posamič, pa tudi v njihovih medsebojnih vzročno-posledičnih zvezah;
3. razumevanje zakonitosti razmestitve naravno- in družbenogeografskih pojavov in procesov ter njihov vpliv na razvitost posameznih izbranih držav;
4. razumevanje geografskih vzrokov za naravno, kulturno, civilizacijsko in politično pestrost sveta;
5. razumevanje problemov varstva geografskega okolja in pomena prizadevanja za vzdrževanje ravnotežja med človekovim hotenjem in naravo – trajnostni razvoj;
6. razumevanje sovplivanja proizvodnje, potrošnje in življenjskega sloga z vidika trajnostnega razvoja;
7. sposobnost dojemanja človekovih pravic in enakosti kot osnove za solidarnost in odgovornost v sodobnem svetu;
8. sposobnost zavedanja o smislu pripadnosti lokalni skupnosti, državi, EU in svetu;
9. sposobnost iskanja ravnotežja med individualizacijo in skupnostjo;
10. sposobnost neposrednega in posrednega geografskega opazovanja naravnih in družbenih dejavnikov, pojavov in procesov v pokrajini;
11. poznavanje različnih meril za členitev oziroma regionalizacijo površja Zemlje in njihovega pomena za geografsko razlago;
12. sposobnost samostojne uporabe geografskih virov in literature (atlasov, zemljevidov, statističnega gradiva in grafičnih prikazov, slikovnega gradiva, člankov);
13. sposobnost osnovnega preučevanja in raziskovanja domače pokrajine ter sposobnost za vključevanje v odločanje o njenem razvoju;
14. razumevanje povezanosti geografske teorije s prakso ter sposobnosti in spretnosti terenskega raziskovalnega dela;
15. sposobnost analize in sinteze geografskih podatkov, dejavnikov, pojavov in procesov v različnih obdobjih, tako da se ocenijo kandidatove sposobnosti za:
 - identifikacijo raziskovalnih vprašanj,
 - zbiranje, razvrščanje in primerjanje ter druge oblike obdelovanja in prikazovanja podatkov,
 - razlikovanje dejstev od mnenj,
 - razlikovanje vzrokov od posledic,
 - argumentiranje trditev,
 - utemeljevanje stališč,
 - vzporejanje dveh možnosti,
 - ločevanje pomembnega od nepomembnega,
 - prepoznavanje pristranskosti,
 - prenos in uporabo splošnega in posebnega (specialnega) geografskega znanja na konkretnem primeru (dedukcija),
 - posploševanje iz posamičnih primerov v splošno zakonitost (indukcija),
 - iskanje ugotovitev (sklepov) in utemeljevanje razlogov zanje,

- sintezo informacij iz različnih virov,
- povzemanje podatkov in informacij,
- napovedovanje in predvidevanje prihodnjega dogajanja.

► **Namen izpita je oceniti tudi kandidatove splošne veščine:**

1. sposobnost branja in pisanja različnih geografskih vsebin glede na namen;
2. sposobnost izražanja znanja v besedni, pisni, grafični in drugih oblikah na različne načine;
3. sposobnost matematičnega mišljenja in umevanja za reševanje geografskih in drugih problemov;
4. sposobnost kritičnega sprejemanja informacij, ki jih ponujajo množični mediji, sposobnost čim bolj sistematične uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije pri samostojnem delu in delu v skupini;
5. razlaganje različnih perspektiv, tako da se kandidat vživlja v položaj drugih ljudi, skupin in ljudstev;
6. sposobnost delati in se prilagajati skupini – vaje, ekskurzija, delitev dela pri vajah, sposobnost aktivne udeležbe na ekskurziji in sposobnost pisanja ustreznega poročila (notranji del ocene pri splošni maturi);
7. veščine podjetniškega obnašanja (načrtovanje, organiziranje, analiziranje, komuniciranje, dajanje napotkov, izpeljava naloge, ocenjevanje ipd.);
8. sposobnost upoštevanja različnih kulturnih in naravnih pojavov ter znamenitosti, prepoznavanja njihovega kulturnega in morebitnega gospodarskega pomena;
9. razumevanje pravic in odgovornosti posameznika za uveljavljanje trajnostnih rešitev ekonomskih, socialnih in okoljskih problemov.

3 ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA

Izpit splošne mature iz geografije je sestavljen iz zunanjega dela (pisni izpit iz dveh izpitnih pol) in notranjega dela (vaje in strokovna ekskurzija). Pri tem se preverjajo izpitni cilji, opredeljeni v poglavju 4 (*Izpitne vsebine in cilji*).

3.1 Shema izpita

► Pisni izpit – zunanji del izpita

Izpitna pola	Naslov	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloga
1	Obča geografija, Regionalna geografija sveta in Evrope	90 minut	40 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	barvna priloga
2	Obča geografija, Geografija Slovenije in Madžarske	90 minut	40 %			
Skupaj		180 minut	80 %			

Po zaključku pisanja Izpitne pole 1, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 2, je 30-minutni odmor.

► Vaje ter strokovna ekskurzija – notranji del izpita

	Delež pri oceni	Ocenjevanje
Vaje in strokovna ekskurzija s poročili	20 %	notranje
Skupaj	20 %	

3.2 Tipi nalog in ocenjevanje

► Pisni izpit

Izpitna pola	Tip naloge	Število nalog	Ocenjevanje
1	Naloge zaprtega in polodprtega tipa	20 do 40	vsaka naloga od 1 do 4 točke; 50 točk
2	Naloge zaprtega in polodprtega tipa	20 do 40	vsaka naloga od 1 do 4 točke; 50 točk

Naloge zaprtega tipa so: naloge dopolnjevanja (dopolnjevanje z eno besedo ali besedno zvezo), naloge s kratkimi odgovori (zapis enobesednih odgovorov), naloge nadomeščanja (nadomeščanje napačnih trditev), naloge alternativne izbire (npr. odgovori: DA ali NE, pravilno/nepravilno/ni podano), naloge izbirnega tipa, naloge korekcije (ustrezni popravki besedila), naloge urejanja in razvrščanja, naloge povezovanja, naloge sklepanja, naloge interpretacije in pojasnjevanja, naloge kombinacije večstranske izbire in urejanja ter naloge z danimi konstrukcijskimi elementi (povezovanje več pojmov v logično celoto).

Naloge polodprtega tipa so: naloge s kratkimi odgovori (zapis kratkega odgovora, narisani graf, zapis definicije, slikovni odgovor, rešitev računske naloge) in strukturirane naloge.

► Vaje ter strokovna ekskurzija

	Število nalog	Ocenjevanje
Vaje s poročili	4	48 točk
Strokovna ekskurzija s poročilom	1	12 točk
Skupaj	5	60 točk

3.3 Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov

3.3.1 Deleži taksonomskih stopenj

Taksonomske stopnje	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Vaje in strokovna ekskurzija
I. znanje	10 %	10 %	5 %
II. razumevanje in uporaba	20 %	20 %	10 %
III. analiza, sinteza, vrednotenje	10 %	10 %	5 %

Ravni zahtevanega znanja

I. stopnja – znanje:

- naštevanje, prepoznavanje, reprodukcija geografskih vsebin, dejstev, terminov, klasifikacij, pojmov, načel in splošitev;
- osnovno kartografsko in topografsko znanje.

II. stopnja – razumevanje in uporaba:

- ugotavljanje vzročno-posledičnih odnosov;
- iskanje primerov, navajanje lastnih primerov;
- reševanje problemov;
- dokazovanje oziroma argumentiranje.

III. stopnja – analiza, sinteza, vrednotenje (samostojno reševanje novih problemov, samostojna razlaga):

- analiza, primerjava, razlikovanje, prepoznavanje, vrednotenje različnih geografskih dejavnikov, pojavov in procesov;
- razvijanje lastnih idej na podlagi pridobljenega geografskega znanja in geografskih metod dela;
- uporaba preprostejših geografskih raziskovalnih metod in tehnik.

3.3.2 Merila ocenjevanja posameznih delov izpita

PISNI IZPIT

Zunanji del izpita bodo ocenili zunanji ocenjevalci, ki morajo smiselno slediti *Navodilom za ocenjevanje*, v katerih so zapisani moderirani odgovori za posamezno nalogo.

Odgovori na naloge zaprtega tipa se ocenijo glede na število pravih rešitev, pri nižji stopnji zahtevnosti pa se lahko dva pravilna odgovora ocenita z eno točko.

Pri nalogah polodprtega tipa se odgovori ocenijo z eno točko ali več, odvisno od števila elementov, ki naj bi jih vseboval pričakovani odgovor, in sicer:

- navedbo vseh pomembnih dejstev v pričakovanem odgovoru;
- navedbo vseh bistvenih elementov in njihova sistematična predstavitev (pojasnitev, obrazložitev, argumentacija, ustrezna medsebojna povezanost dejstev).

Kandidatu se točke ne dodelijo:

- če ni napisal odgovora;
- če odgovor ni povezan z nalogo;
- če je odgovor v celoti napačen;
- če je zraven pravilnega napisal tudi napačen odgovor;
- če so odgovori nejasni, nečitljivi ali nejasno popravljeni;
- če slovenskih zemljepisnih imen in geografskih pojmov ni v celoti zapisal pravilno;
- če je pri zapisu tujih naselbinskih in nenaselbinskih zemljepisnih imen napačno zapisal ali zamenjal več kakor eno črko;
- če je pri vprašanjih višjih taksonomskih stopenj (pojasnitev, analiza, sinteza, ovrednotenje ...) zapisal ali navedel le elemente, teh pa ni uporabil v smiselni besedni zvezi.

VAJE IN STROKOVNA EKSURZIJA

Vaje in strokovno ekskurzijo izvedemo praviloma v četrtem letniku.

Za notranji del izpita kandidat lahko dobi največ 60 točk, kar prinese 20 % skupne ocene.

Kandidat o opravljeni vaji oziroma strokovni ekskurziji učitelju, ki ga poučuje in vodi (v nadaljnjem besedilu učitelj), odda poročilo v skladu s priporočili za pisanje poročil. Učitelj lahko v skladu s koledarjem opravljanja splošne mature, v katerem je določen zadnji rok za oddajo poročil, v vsakem šolskem letu določi svoje datume oddaje poročil posameznih vaj (ali delov vaj) oziroma strokovne ekskurzije in z njimi seznani kandidate.

► Vaje

Kandidatu se ovrednotijo štiri vaje, od tega dve naravno- in dve družbenogeografski. Tako omogočamo preverjanje in izvedbo različnih metod in tehnik dela.

Učitelj vsako opravljeno vajo oceni z **0 do 12 točkami**. Za vse štiri opravljene vaje lahko kandidat dobi največ **48 točk**.

Ocenjevanje:

- priprava na vajo:
ustrezno izpolnjevanje navodil za delo ter uporabo terenske, laboratorijske in računalniške opreme (največ **2 točki**);
- izvedba:
samostojnost, natančnost in doslednost pri zbiranju podatkov ter izvajanju meritev (največ **4 točke**);
- pisno poročilo:
upoštevanje priporočil za izdelavo pisnega poročila in njegova kakovost (največ **6 točk**).

Če kandidat vajo opravi in ne odda poročila o opravljeni vaji (ali delu vaje) do datuma, ki ga je določil učitelj, se mu pri tej vaji odšteje 10 % možnih točk. Če kandidat vajo opravi in poročila o opravljeni vaji ne odda do roka, predpisanega s koledarjem splošne mature, lahko prejme največ 50 % možnih točk za to vajo. Če kandidat odda poročilo, za katerega obstaja utemeljen sum, da ga je prepisal, učitelj to vajo oceni z 0 točkami.

► Strokovna ekskurzija

Za opravljeno strokovno ekskurzijo lahko kandidat dobi največ **12 točk**.

Ocenjevanje:

- priprava na strokovno ekskurzijo:
aktivno sodelovanje pri načrtovanju in pripravi na strokovno ekskurzijo: zbiranje gradiva, predstavitev dela strokovne ekskurzije pred izvedbo ipd. (največ **4 točke**);
- izvedba:
aktivno sodelovanje in upoštevanje učiteljevih navodil na strokovni ekskurziji:
predstavitev referata, vodenje dela poti, reševanje delovnih listov, pisanje terenskih zapiskov, primerno vedenje ipd. (največ **4 točke**);
- pisno poročilo:
upoštevanje priporočil za izdelavo pisnega poročila in njegova kakovost (največ **4 točke**).

Če se kandidat strokovne ekskurzije udeleži in ne odda poročila o njej do datuma, ki ga je določil učitelj, se mu odšteje 10 % možnih točk za strokovno ekskurzijo. Če se kandidat strokovne ekskurzije udeleži in poročila o njej ne odda do roka, predpisanega s koledarjem splošne mature, lahko prejme največ 50 % možnih točk za strokovno ekskurzijo. Če kandidat odda poročilo, za katerega obstaja utemeljen sum, da ga je prepisal, učitelj strokovno ekskurzijo oceni z 0 točkami.

3.3.3 Končna ocena

Končna ocena izpita se določi na podlagi seštevka odstotnih točk vseh delov izpita (pisnega izpita ter vaj in strokovne ekskurzije). Državna komisija za splošno maturo na predlog Državne predmetne komisije za geografijo za splošno maturo določi merila za pretvorbo odstotnih točk v ocene (1–5). Ta merila oziroma meje med ocenami so v spomladanskem in jesenskem izpitnem roku enaka.

4 IZPITNE VSEBINE IN CILJI

Na zunanjem izpitu se preverja splošno in posebno znanje, na notranjem pa tudi izbirno znanje veljavnega učnega načrta.

4.1 Obča geografija

Vsebine	Cilji
	Kandidat
1.1 Uvod	
	1.1.1 razloži definicijo geografije kot vede in njeno delitev: obča geografija, regionalna geografija, fizična geografija, matematična geografija, geomorfologija, klimatogeografija, pedogeografija, biogeografija, hidrogeografija, varstvo geografskega okolja, družbena geografija, geografija prebivalstva, geografija naselij, ekonomska geografija, politična geografija.
1.2 Nastanek in zgradba Zemlje	
	1.2.1 opiše notranjo zgradbo Zemlje;
	1.2.2 imenuje in razloži učinke notranjih preoblikovalnih procesov: premikanje litosferskih plošč, nastajanje gorovij, vulkanizem in potresna dejavnost;
	1.2.3 razloži vpliv notranjih in zunanjih sil ter procesov na površinsko oblikovanost mladonagubanih, staronagubanih ter grudastih gorovij, sedimentnih plošč, ščitov, tektonskih jarkov in kotlin;
	1.2.4 našteje geološke dobe: predkambrij, paleozoik, mezozoik, kenozoik, terciar, kvartar, pleistocen in holocen ter jih poveže z gorotvornimi procesi: kaledonska, hercinska in alpinska orogeneza;
	1.2.5 našteje vrste kamnin glede na nastanek ter razloži značilnosti magmatskih, metamorfnih in sedimentnih kamnin pa tudi njihovo uporabno vrednost;
	1.2.6 bere geološko karto v smislu ugotavljanja vrst, tipov in starosti kamnin.
1.3 Površje Zemlje	
	1.3.1 prepozna, našteje in razloži zunanje sile ter zunanje preoblikovalne procese: preperevanje, denudacija, erozija, akumulacija;
	1.3.2 razloži različne vrste preperevanja, erozije in akumulacije ter posledice denudacije;
	1.3.3 na slikovnem gradivu in v naravi prepozna rečne, ledeniške, kraške, vetrne in obalne reliefne oblike ter opiše njihov nastanek;
	1.3.4 razloži dejavnike in procese pri nastajanju ledeniškega površja;
	1.3.5 pojasni posledice poledenitev;
	1.3.6 na zemljevid umesti območja pleistocenske in današnje poledenitve;
	1.3.7 razloži razvoj rečnega reliefa;
	1.3.8 opiše nastanek kraškega reliefa;
	1.3.9 loči kraško pokrajino od nekraške in utemelji izbiro;

Vsebine	Cilji
	1.3.10 razloži nastanek riaškega, fjordskega, dalmatinskega, estuarskega, lagunskega, deltastega tipa obale in ob slikah ugotavlja njihove značilnosti;
	1.3.11 razlikuje tipe površja od reliefnih oblik;
	1.3.12 analizira različne tipe površja glede na primernost za poselitev, kmetijstvo, promet in turizem.

1.4 Vreme in podnebje

- 1.4.1 opiše sestavo atmosfere;
- 1.4.2 razlikuje podnebne elemente in dejavnike ter razloži vpliv dejavnikov na razlike v podnebjju;
- 1.4.3 razloži vzroke za različno segrevanje in ohlajanje Zemlje in ozračja ter za nastanek tropskega, subtropskega, zmerno toplega, subpolarnega in polarnega toplotnega pasu;
- 1.4.4 razloži vpliv zračnega tlaka na procese v ozračju;
- 1.4.5 pojasni povezavo med temperaturo in vlažnostjo zraka;
- 1.4.6 razloži vrste padavin glede na nastanek;
- 1.4.7 pojasni planetarno kroženje zraka;
- 1.4.8 razloži vzroke za nastanek vetrov ter opiše značilnosti planetarnega in monsunskega kroženja zraka, obalnih vetrov, pobočnega vetra, burje in fena;
- 1.4.9 pojasni procese pri nastajanju vremena in vremenskih front ter spremembe vremena med prehodi front v srednjih geografskih širinah;
- 1.4.10 razloži pomen in vpliv stalnih vremenotvornih središč za podnebje in vreme v Evropi in Sloveniji;
- 1.4.11 ob uporabi klimogramov razlikuje in razloži ekvatorialno, savansko, sredozemsko, vlažno subtropsko, monsunsko, oceansko, kontinentalno vlažno, zmerno hladno, tundrsko, polarno podnebje ter suho in polsuho podnebje v vseh toplotnih pasovih;
- 1.4.12 razloži in ovrednoti vplive podnebja na gospodarstvo ter druge človekove dejavnosti;
- 1.4.13 opiše vremenske nesreče: poplavo, sušo, nevihtno neurje, pozebo, vetrolom, žled in jih pojasni v povezavi z rabo prostora;
- 1.4.14 opiše vremensko napoved na primeru Evrope in Slovenije;
- 1.4.15 ovrednoti najnovejše planetarne podnebne spremembe;
- 1.4.16 pojasni povezanost prekomernih izpustov toplogrednih plinov s sedanjimi podnebnimi spremembami;
- 1.4.17 pojasni potrebo po varčevanju in spremembi življenjskega sloga glede na nenehne tehnološke spremembe kot nujnosti za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov.

1.5 Prst

- 1.5.1 razloži nastanek prsti;
- 1.5.2 pojasni vpliv pedogenetskih dejavnikov na nastanek, lastnosti in rodovitnost prsti;

Vsebine	Cilji
	1.5.3 opiše profil in horizonte prsti;
	1.5.4 pozna, razloži ključne lastnosti pomembnejših skupin prsti po svetu: prsti vlažnih tropskih in subtropskih območij, prsti sušnih in polsušnih območij, prsti zmerno toplih in vlažnih območij, prsti stepskih območij, prsti gorskih in hladnih območij, prsti dolin in nižavij ter ovrednoti njihovo naravno ali kmetijsko rabo;
	1.5.5 opiše značilnosti skupin prsti po klasifikaciji WRB: feralsoli, arenosoli, kastanozemi, černozemi, kambisoli, podzoli, kriosoli;
	1.5.6 ovrednoti vpliv človeka na prst in pomen varovanja prsti.

1.6 Rastlinstvo in živalstvo

- 1.6.1 razloži razširjenost in pomen naravnega in kulturnega rastlinstva za človeka in njegove dejavnosti;
- 1.6.2 pojasni povezanost med rastlinstvom in prstmi;
- 1.6.3 opiše značilne skupine naravnega rastlinstva po toplotnih pasovih in podnebnih tipih: tropski deževni gozd, savansko, puščavsko in sredozemsko rastlinstvo, listnati in mešani gozd, visokotravna in nizkotravna stepla, iglasti gozd, tundrsko in gorsko rastlinstvo, ter razloži, kako se prilagajajo na okoljske dejavnike: temperaturo, vodo, prst, relief, človeka;
- 1.6.4 z uporabo ustreznega slikovnega gradiva opiše in na zemljevidu določi značilne skupine naravnega rastlinstva na posameznih celinah;
- 1.6.5 ovrednoti pomen varovanja naravnega rastlinstva in živalstva ter na primerih utemelji svoje trditve;
- 1.6.6 pojasni primer vpliva človeka na preoblikovanje naravnega rastlinstva in živalstva ter njegovo vlogo pri izginevanju živalskih in rastlinskih vrst.

1.7 Vodovje

- 1.7.1 opiše sestavo vodovja/hidrosfere in razloži razmerja različnih voda v njej;
- 1.7.2 opiše značilnosti voda glede na agregatno stanje in kakovost;
- 1.7.3 opiše značilnosti in pomen stojećih ter tekočih voda;
- 1.7.4 pojasni kroženje vode v naravi;
- 1.7.5 razloži fizikalne in kemične lastnosti morske vode ter pojasni vzroke za te razlike med posameznimi morji;
- 1.7.6 pojasni vzroke za valovanje in plimovanje ter morske tokove;
- 1.7.7 poimenuje in na zemljevid sveta umesti reke, jezera, morja in druge hidrološke pojave, ki so zajeti v ciljnih regionalne geografije sveta in Evrope;
- 1.7.8 razloži hidrološke pojme: porečje, rečni sistem, razvodnica, povodje, rečni režim, pretok reke, vodostaj;
- 1.7.9 razloži dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje rečnega režima;
- 1.7.10 razloži lastnosti podzemnih voda: talna voda/podtalnica, prosta talna voda, ujeta talna voda ali arteška voda, skalna voda;
- 1.7.11 opiše vrste jezer po nastanku;
- 1.7.12 ovrednoti okoljske probleme stojećih in tekočih voda ter njihov pomen za človeka v sedanosti in prihodnosti.

1.8 Prebivalstvo

- 1.8.1 opiše dejavnike, ki vplivajo na gostoto poselitve nekega območja;
- 1.8.2 razloži pojme v zvezi z gibanjem števila prebivalstva: rodnost, umrljivost, naravni prirastek, migracijski saldo, demografska eksplozija, depopulacija;
- 1.8.3 pojasni naravne in družbene vplive na različno razporeditev prebivalstva po svetu;
- 1.8.4 opiše značilnosti biološke in družbene sestave prebivalstva ter razloži vzroke za njuno spreminjanje skozi kmetijsko, industrijsko, poindustrijsko družbo;
- 1.8.5 ob danih primerih pojasni spremembe narodnostne sestave po svetu zaradi selitev in zaradi različne rasti prebivalstva;
- 1.8.6 navede vrste selitev glede na čas, trajanje, smer, vzrok in posledice;
- 1.8.7 razloži vzroke in posledice različnih vrst selitev/migracij;
- 1.8.8 na podlagi preučevanja starostnih piramid dela različne zaključke;
- 1.8.9 analizira statistične podatke o prebivalstvu, predvidi njegov nadaljnji razvoj in posledice.

1.9 Naselja

- 1.9.1 opiše osnovno delitev naselij na podeželska in urbana ter njihove značilnosti;
- 1.9.2 analizira problematiko naselij z vidika merila za razvrščanje naselij, funkcije različnih tipov naselij, procesov preobrazbe;
- 1.9.3 razloži pomen mest v gospodarsko razvitih in gospodarsko manj razvitih delih sveta ter opiše osnovne značilnosti njihove zgradbe;
- 1.9.4 pojasni vzroke in posledice urbanizacije in suburbanizacije.

1.10 Kmetijstvo

- 1.10.1 opiše oblike kmetijstva z vidika razvoja in intenzivnosti: intenzivno, ekstenzivno, monokulturno, polikulturno, tržno, samooskrbno, tradicionalno, sodobno, specializirano, trajnostno, namakalno, plantažno, nomadsko, selilno, ter razloži vzroke za njihov nastanek;
- 1.10.2 razlikuje med rabo tal/zemljiške kategorije in kmetijskimi panogami;
- 1.10.3 ovrednoti rabo tal na danih primerih;
- 1.10.4 ovrednoti pomen kmetijstva za oskrbo s hrano in surovinami ter za ohranjanje kulturne pokrajine;
- 1.10.5 pojasni povezavo med pokrajinskimi elementi in kmetijstvom: deagrarizacija, pogozdovanje, ogozdovanje, ozelenjevanje, kulturne terase;
- 1.10.6 opiše okoljske probleme, povezane s kmetovanjem.

1.11 Energetika in industrija

- 1.11.1 primerja pomen energijskih virov za človeštvo nekoč in danes ter razloži vzroke za spremembe;
- 1.11.2 primerja prednosti in slabosti posameznih obnovljivih, neobnovljivih, alternativnih in fosilnih energijskih virov;

Vsebine	Cilji
	1.11.3 analizira omejenost neobnovljivih energijskih virov ter njihov vpliv na prihodnji razvoj družbe in gospodarstva; 1.11.4 opiše že uveljavljene in nove obnovljive vire energije ter preuči možnosti nadaljnega razvoja; 1.11.5 opiše razmestitvene/lokacijske dejavnike za industrijo; 1.11.6 analizira razloge za spreminjanje razmestitvenih dejavnikov na panoge stare, nove, težke in lahke industrije ter industrije visoke tehnologije skozi zgodovinski razvoj; 1.11.7 na primerih iz preteklosti in sedanjosti razloži vpliv industrije na pokrajino z vidika njenega videza ter onesnaževanja voda, zraka in prsti; 1.11.8 ovrednoti vpliv industrije in drugih gospodarskih dejavnosti na razvoj pokrajine z vidika trajnostnega razvoja.
1.12 Promet, telekomunikacijsko omrežje	1.12.1 razloži razlike med prometom in prometnimi tokovi v preteklosti in sedanjosti; 1.12.2 na podlagi podatkov analizira kopenski, vodni, zračni, cestni, železniški, morski, rečni, rečno-kanalski, letalski, telekomunikacijski promet in jih primerja med seboj; 1.12.3 analizira vpliv posameznih vrst prometa na pokrajino in gospodarstvo ter njun razvoj; 1.12.4 ovrednoti pomen sodobne prometne in telekomunikacijske infrastrukture v družbi.
1.13 Turizem	1.13.1 opiše vrste turizma: poletni, zimski, celoletni, obalni, gorski, zdraviliški, turizem na kmetiji, poslovni, kongresni, izletniški, verski, masovni; 1.13.2 razloži in ovrednoti pogoje za razvoj različnih tipov turističnih območij; 1.13.3 pojasni vzroke za razlike v prihodku iz turizma na primerih iz sveta, Evrope in Slovenije; 1.13.4 ovrednoti pomen turizma za gospodarstvo ter njegov vpliv na naravno in družbeno okolje z vidika trajnostnega razvoja.
1.14 Trajnostni razvoj	1.14.1 razloži zasnovo in bistvo trajnostnega razvoja ter njegovih sestavin: gospodarskih, socialnih, okoljskih, etičnih; 1.14.2 opiše pomen in vsebino prostorskega načrtovanja ter sodelovanja javnosti v postopkih sprejemanja odločitev; 1.14.3 ovrednoti različne dejavnosti z vidika trajnostnega razvoja ter kompleksnosti in omejenosti prostora, pa tudi njegovih posameznih elementov.

4.2 Regionalna geografija sveta

Vsebine	Cilji
	Kandidat
2.1 Uvod	
	2.1.1 opiše merila za gospodarsko delitev držav: BDP na prebivalca, indeks človekovega razvoja;
	2.1.2 analizira razloge za razlike v gospodarski razvitosti po svetu.
2.2 Azija	
	2.2.1 pozna in na zemljevid umesti: Turčija, Izrael, Suadova Arabija, Iran, Irak, Indija, Tajska, Indonezija, Kitajska, Mongolija, Japonska, Arabski polotok, Dekanska planota, Indokitajski polotok, Malajski polotok, Korejski polotok, Indonezijsko otočje, Himalaja, Everest, Tibet, Sibirija, Mezopotamija, Indsko nižavje, Gangeško nižavje, Bengalsko nižavje, Kitajsko nižavje, Gobi, Arabska puščava, Kaspijsko jezero, Aralsko jezero, Evfrat, Tigris, Ind, Ganges, Bramaputra, Mekong, Modra reka, Rumena reka, Amur;
	2.2.2 razloži naravnogeografske značilnosti Arabske plošče, Indijskega ščita, Himalaje, Gangeškega nižavja, Kitajskega nižavja;
	2.2.3 razloži dejavnike, ki vplivajo na podnebje v Aziji, s posebnim poudarkom na monsunskem zračnem kroženju;
	2.2.4 na podlagi klimogramov prepozna podnebne tipe in sklepa o podnebnih razmerah;
	2.2.5 opiše osnovne tipe naravnega rastlinstva in razloži njihovo povezavo s podnebnimi tipi;
	2.2.6 ovrednoti pomen azijskega vodovja za poselitev in gospodarstvo;
	2.2.7 opiše značilnosti Rumene reke, Modre reke, Gangesa in Bramaputre;
	2.2.8 opiše značilnosti razporeditve, gostote in sestave prebivalstva v Aziji;
	2.2.9 pozna hinduizem, budizem in islam ter njihovo razširjenost in pomen v vsakdanjem življenju;
	2.2.10 opiše in primerja značilnosti nomadske živinoreje, namakalnega poljedelstva, intenzivnega samooskrbnega poljedelstva, plantažnega kmetijstva v Aziji;
	2.2.11 ovrednoti učinke zelene revolucije in jo poveže s problemom lakote;
	2.2.12 primerja gospodarsko razvitost Japonske, »malih azijskih tigrov«, držav proizvajalk nafte, Indije, Kitajske, Bangladeša, Afganistana in razloži vzroke za razlike.
2.3 Afrika	
	2.3.1 pozna in na zemljevid umesti: Egipt, Sudan, Nigerija, Kenija, JAR, Atlas, Etiopsko višavje, Jezersko višavje, Zmajevе gore, Kapske gore, Sahara, Sahel, Namib, Kongova kotlina, Kalaharska kotlina, Kotlina Viktorijinega jezera, Čadsko jezero, Viktorijino jezero, Tanganjiško jezero, Nil, reki Niger in Kongo, Zambezi, Oranje, Gvinejski zaliv, Kanarski tok, Benguelski tok, Mozambiški/Agulhaški tok;
	2.3.2 razloži nastanek in reliefne značilnosti Atlasa, Jezerskega višavja, Zmajevih gora;

Vsebine	Cilji
	2.3.3 razloži vpliv podnebnih dejavnikov na podnebje s poudarkom na planetarnem kroženju zraka;
	2.3.4 pojasni povezavo med podnebnimi tipi in tipi naravnega rastlinstva v Afriki;
	2.3.5 ovrednoti pomen Nila, Nigra in reke Kongo za življenje afriškega prebivalstva;
	2.3.6 ovrednoti vzroke in posledice sodobnih demografskih gibanj v Afriki;
	2.3.7 razloži vzroke in posledice suše, lakote, revščine in bolezni v Afriki;
	2.3.8 opiše malarijo, spalno bolezen, aids in jih poveže z geografskimi značilnostmi;
	2.3.9 razloži pretekle in sodobne posledice kolonializma in neokolonializma;
	2.3.10 pojasni razliko med značilnostmi samooskrbnega in tržnega kmetijstva s poudarkom na selilnem poljedelstvu, nomadski živinoreji, namakalnem poljedelstvu, plantažnem kmetijstvu in njihovo odvisnost od naravnih razmer;
	2.3.11 razloži odvisnost afriških držav od izvoza rud in energijskih virov ter posledice te odvisnosti.

2.4 Latinska Amerika

- 2.4.1 pozna in na zemljevid umesti: Brazilija, Argentina, Peru, Venezuela, Mehika, Medmorska Amerika, Karibsko otočje, Veliki Antili, Mali Antili, Bahamsko otočje, Kalifornijski polotok, Jukatan, Kuba, Karibsko morje, Andi, Brazilsko višavje, Gvajansko višavje, Orinoško nižavje, Amazonsko nižavje, Gran Chaco, Pampe, Patagonija, Ognjena zemlja, Atakama, Orinoko, Amazonka, Parana, Perujski tok, Brazilski tok;
- 2.4.2 pojasni razliko med Latinsko in Južno Ameriko;
- 2.4.3 razloži posledice tektonske dejavnosti v Srednji Ameriki;
- 2.4.4 opiše naravnogeografske značilnosti Srednje Amerike, Andov, Brazilskega višavja, Amazonskega nižavja, Pamp;
- 2.4.5 razloži kolonialno preteklost Srednje in Južne Amerike;
- 2.4.6 pojasni pomen in posledice kolonizacije Latinske Amerike za kolonizatorje in kolonizirane države;
- 2.4.7 analizira etnično sestavo prebivalstva ter razlike v poselitvi Srednje in Južne Amerike;
- 2.4.8 ovrednoti položaj avtohtonega prebivalstva v sodobni družbi;
- 2.4.9 pojasni razlike v gospodarski usmerjenosti posameznih delov Medmorske Amerike, Kube, Venezuele, Pamp;
- 2.4.10 opiše družbenogeografske značilnosti brazilskih regij: Severa, Severovzhoda, Srednjega zahoda, Jugovzhoda, Juga;
- 2.4.11 analizira vzroke in ovrednoti posledice krčenja amazonskega tropskega deževnega gozda;
- 2.4.12 opiše značilnosti vojaške hunte, gverile, kokainske mafije, veleposestnih odnosov v Latinski Ameriki.

2.5 Severna Amerika

- 2.5.1 pozna in na zemljevid umesti: ZDA, Kanada, Kanadski ščit, Apalači, Osrednje nižavje, Skalno gorovje, Velika kotlina, Kalifornija, Florida, Aljaska, Misisipi, Reka sv. Lovrenca, Kolorado, Velika jezera, Mehiški zaliv, Kalifornijski tok, Zalivski tok, Labradorski tok;
- 2.5.2 razloži reliefne in podnebne značilnosti Severne Amerike;
- 2.5.3 ovrednoti posledice odkritja Severne Amerike za avtohtono prebivalstvo;
- 2.5.4 razloži potek priseljevanja in značilnosti poselitve ter njune posledice;
- 2.5.5 opiše nastanek posebne ameriške družbe in ovrednoti pomen multikulturalnosti za sožitje ljudi;
- 2.5.6 razloži razlike in podobnosti razvoja Kanade in ZDA;
- 2.5.7 pojasni značilnosti notranjih selitev v ZDA ter imigrantsko politiko v ZDA in Kanadi;
- 2.5.8 pojasni temeljne značilnosti kmetijstva v ZDA: oblikovanje kmetijskih zemljišč, kmetijska usmeritev;
- 2.5.9 razloži vzroke za nastanek starega industrijskega pasu in opiše posledice zmanjševanja njegovega pomena;
- 2.5.10 razloži pomen in prepletenost dejavnikov, ki vplivajo na prestrukturiranje in selitev industrije v ZDA za nastajanje novih industrijskih območij, industrije visoke tehnologije, Silicijeve doline, »sončnega pasu«.

2.6 Avstralija in Oceanija

- 2.6.1 pozna in na zemljevid umesti: Avstralija, Nova Zelandija, Mikronezija, Polinezija, Melanezija, Veliko razvodno gorovje, Srednjeavstralsko nižavje, Avstralska planota/ščit, Tasmanija, Velika peščena puščava, Darling, Murray;
- 2.6.2 razloži naravnogeografske značilnosti Avstralije;
- 2.6.3 razloži potek priseljevanja v Avstralijo in značilnosti poselitve Avstralije;
- 2.6.4 analizira današnjo etnično sestavo prebivalstva;
- 2.6.5 ovrednoti posledice odkritja Avstralije in prihoda priseljencev za avtohtono prebivalstvo;
- 2.6.6 pojasni vpliv podnebnih in vodnih razmer na oblike in usmeritve kmetijstva v Avstraliji;
- 2.6.7 opiše značilnosti avstralskega rudarstva in industrije;
- 2.6.8 analizira spremembe v avstralskem izvozu po drugi svetovni vojni;
- 2.6.9 ovrednoti učinke jedrskih poskusov, naravnih nesreč in podnebnih sprememb na poselitev in turizem v Oceaniji.

2.7 Polarna območja

- 2.7.1 pozna in na zemljevid umesti: Arktika, Antarktika, Grenlandija, Severno ledeno morje;
- 2.7.2 opiše naravnogeografske in družbenogeografske značilnosti polarnih območij;
- 2.7.3 pojasni vzroke in predvidene posledice podnebnih sprememb na polarnih območjih.

4.3 Regionalna geografija Evrope

Vsebine	Cilji
	Kandidat
3.1 Uvod	
	3.1.1 razloži in ovrednoti aktualne dogodke v Evropi.
3.2 Lega	
	3.2.1 opiše in na zemljevidu umesti meje Evrope;
	3.2.2 opredeli geografsko lego Evrope glede na druge celine in toplotne pasove;
	3.2.3 pozna in na zemljevid umesti evropske države in njihova glavna mesta ter regije Evrope: Severna Evropa, Zahodna Evropa, Južna Evropa, Srednja Evropa, Vzhodna Evropa, Jugovzhodna Evropa.
3.3 Naravnogeografske značilnosti	
	3.3.1 pozna in na zemljevid umesti: Ruska plošča, Baltski ščit, Skandinavsko gorovje, Škotsko višavje, Penini, Kambrijsko gorovje, Ardeni, Vogezi, Centralni masiv, Nemško sredogorje, Češko sredogorje, Pireneji, Alpe, Apenini, Dinarsko gorstvo, Karpati, Balkansko gorovje, Rodopi, Ural, Nemško-poljsko nižavje, Vzhodnoevropsko nižavje, Padska nižina, Vlaška nižina, Pariška kotlina, Panonska kotlina, Skandinavski polotok, Pirenejski/Iberski polotok, Apeninski polotok, Balkanski polotok, Severno morje, Baltsko morje, Botniški zaliv, Finski zaliv, Biskajski zaliv, Sredozemsko morje, Jadransko morje, Egejsko morje, Črno morje, Severnoatlantski tok, Gibraltarska vrata, Rokavski preliv, Bospor, Temza, Loara, Sena, Rona, Ren, Laba, Visla, Odra, Tajo, Ebro, Pad, Donava, Tisa, Morava, Vardar, Marica, Don, Volga, Bodensko jezero, Ženevsko jezero, Comsko jezero, Blatno jezero, Ohridsko jezero, Sicilija, Sardinija, Korzika, Kreta;
	3.3.2 opiše geološki razvoj in z njim povezane značilnosti površja;
	3.3.3 pojasni geološko zgradbo Evrope ter jo poveže z nahajališči rud in energijskih virov;
	3.3.4 opiše tipe obal in jih umesti na zemljevid Evrope;
	3.3.5 pojasni dejavnike, ki vplivajo na podnebje;
	3.3.6 imenuje in opiše različne tipe podnebij v Evropi;
	3.3.7 opredeli pomen podnebja za različne tipe naravnega rastlinstva;
	3.3.8 opiše in pojasni vlogo človeka pri ohranjanju oziroma spreminjanju naravnega rastlinstva.
3.4 Družbenogeografske značilnosti	
	3.4.1 pozna in na zemljevid umesti: »Black country«, Porurje, Šlezija, Doneški bazen, »modra banana«, »sončni pas«, evropska populacijska os;
	3.4.2 pojasni razporeditev in gostoto prebivalstva v povezavi z naravnogeografskimi dejavniki;
	3.4.3 pozna katoliško, protestantsko pravoslavno vero, islam ter njihovo razširjenost v Evropi in vpliv na družbene razmere;

Vsebine	Cilji
	3.4.4 našteje in na zemljevid umesti jezikovne skupine: germanska, slovanska, romanska, ugrofinska, baltska, baskovska, keltska, grška, albanska; 3.4.5 locira ter razloži vzroke in posledice baskovskega, severnoirskega, belgijskega, albanskega, kosovskega, bosanskega vprašanja z vidika narodnostno-verske problematike; 3.4.6 analizira vzroke in opiše vrste selitvenih tokov v Evropi v 20. stoletju ter razloži z njimi povezane družbene probleme; 3.4.7 opiše osnovne značilnosti in sodobne probleme kmetijstva v Evropi ter pojasni pomen skupne kmetijske politike v Evropski uniji; 3.4.8 opiše pomen energijskih virov in analizira problem energetske oskrbe v Evropi; 3.4.9 pojasni pomen turizma za razvoj turističnih območij Evrope; 3.4.10 pojasni razlike v gospodarskem razvoju med središčnimi in obrobni območji Evrope; 3.4.11 analizira izbrane okoljsko-prostorske probleme velikih mest, industrijskih pokrajin, Alp, Sredozemlja in nakaže rešitve; 3.4.12 opiše nastanek, razvoj in širitev EU; 3.4.13 opiše delovanje EU: Evropski svet, Evropski parlament, Evropska komisija, Svet EU; 3.4.14 razloži cilje povezovanja evropskih držav v različne skupnosti na državni in regionalni ravni; 3.4.15 pozna prednosti, ki izhajajo iz članstva EU; 3.4.16 opiše sodobne ukrepe EU za preprečevanje škodljivih sprememb v okolju ter prizadevanje za trajnostni razvoj na lokalni, regionalni in globalni ravni.
3.5 Severna Evropa	3.5.1 opiše delitev Severne Evrope na nordijske in pribaltske države; 3.5.2 opiše obseg in posledice celinske poledenitve za reliefne značilnosti; 3.5.3 ovrednoti podnebje v Severni Evropi glede na pomen za poselitev, kmetijstvo, promet in turizem; 3.5.4 pojasni problematiko narodnostne sestave pribaltskih držav; 3.5.5 navede glavne vire oskrbe z energijo v državah Severne Evrope in pojasni bistvene značilnosti njihove energetske politike; 3.5.6 opiše razvoj in pomen industrije visoke tehnologije na Švedskem in Finskem; 3.5.7 ovrednoti pomen ribištva za Norveško in Islandijo ter pojasni posledice pretiranega ulova s stališča naravnega ravnotežja in prihodnosti ribolova; 3.5.8 razloži pomen gozdnega bogastva in predelave lesa na primeru Finske; 3.5.9 na podlagi podatkov analizira gospodarski razvoj držav Severne Evrope.
3.6 Zahodna Evropa	3.6.1 ovrednoti dejavnike, ki vplivajo na podnebje Zahodne Evrope; 3.6.2 ovrednoti pomen naravnogeografskih značilnosti Zahodne Evrope za razvoj kmetijstva;

Vsebine	Cilji
	3.6.3 opiše glavne značilnosti in probleme gospodarskega razvoja Zahodne Evrope, razloži dejavnike, ki so ga pospeševali, ter primerja stopnjo doseženega razvoja z razvojem v drugih delih Evrope in sveta; 3.6.4 z uporabo zemljevidov in grafičnih prikazov analizira značilnosti razvoja in preobrazbe industrije v Veliki Britaniji; 3.6.5 razlikuje Veliko Britanijo od Anglije in Združenega kraljestva ter Irsko od Severne Irske; 3.6.6 narodnostno in versko sestavo prebivalstva Velike Britanije in Irske vzročno-posledično poveže z odnosi med skupnostmi; 3.6.7 analizira naravne možnosti za kmetijstvo na Irskem in jih poveže z izseljevanjem Ircev; 3.6.8 razloži pojem Beneluks; 3.6.9 z zemljevidom in slikovnim gradivom opiše značilnosti površja v državah Beneluksa ter jih poveže z razmerami za poselitev in gospodarstvo; 3.6.10 opiše nastanek, značilnosti in pomen polderjev; 3.6.11 opiše dejavnike, ki vplivajo na visoko razvitost nizozemskega kmetijstva, in tega primerja s slovenskim; 3.6.12 razloži vzroke za poplavno ogroženost Nizozemske in opiše, kako se prebivalstvo s projekti, kot je Delta projekt, brani pred to nevarnostjo; 3.6.13 analizira narodnostno sestavo prebivalstva v Belgiji in razloži, kako rešujejo narodnostno vprašanje; 3.6.14 opiše narodnostno sestavo v Franciji in ovrednoti politiko te države do zagotavljanja pravic narodnosti, ki živijo v njej, ter jo primerja s slovensko politiko; 3.6.15 opiše značilnosti centralistične ureditve Francije; 3.6.16 opiše značilnosti gospodarstva Francije in njenih energijskih osnov.
3.7 Južna Evropa	3.7.1 ovrednoti pomen Sredozemskega morja za turistični razvoj držav, ki ležijo ob njem; 3.7.2 na podlagi podatkov primerja razvitost turizma v Grčiji, Italiji in Španiji; 3.7.3 pojasni razlike v regionalnem razvoju med obalo in notranjostjo držav kot rezultat litoralizacije; 3.7.4 opiše značilnosti kmetijstva in možnosti za njegov razvoj glede na naravne razmere; 3.7.5 ovrednoti pomen njihovih kmetijskih pridelkov za evropski trg; 3.7.6 primerja stopnjo gospodarskega razvoja severne in južne Italije ter opiše posledice teh razlik.
3.8 Srednja Evropa	3.8.1 z uporabo zemljevidov in slikovnega gradiva opiše nastanek in značilnosti površja Srednje Evrope; 3.8.2 razloži kamninsko zgradbo Alp; 3.8.3 alpske cestne in železniške prelake ovrednoti s stališča prehodnosti Alp; 3.8.4 ovrednoti promet v Alpah z vidika varovanja okolja in opiše ukrepe alpskih držav za zmanjševanje onesnaževanja;

Vsebine	Cilji
	3.8.5 z uporabo zemljevida analizira turizem v Alpah ter ga ovrednoti z gospodarskega in okoljskega vidika;
	3.8.6 opiše značilnosti prebivalstva Švice;
	3.8.7 razloži nastanek združene Nemčije ter posledice združitve za nemško gospodarstvo in družbo;
	3.8.8 razloži proces preobrazbe Porurja in Šlezije.
	3.8.9 analizira razvoj in značilnosti kmetijstva na Madžarskem ter ga primerja s slovenskim;
	3.8.10 opiše geološki razvoj Panonske kotline in opiše glavne reliefne oblike;
	3.8.11 prepozna in našteje najpomembnejše reke (Donava, Tisa, Zala, Raba, Drava, Marcal, Zagyva, Sajó, Körösök), jezera (Blatno jezero, Nežidersko jezero, Tisza-tó, Vörös-tó, Szelidi-tó, Sóstó, Fehér-tó) na Madžarskem;
	3.8.12 na podlagi klimogramov opiše značilnosti kontinentalnega podnebja;
	3.8.13 razloži bistvene značilnosti razvoja prebivalstva;
	3.8.14 navede narodnosti Madžarske in razloži posebnosti razvoja Porabja;
	3.8.15 ob pripravi na ekskurzijo na Madžarsko opiše razvoj glavnega mesta.

3.9 Jugovzhodna Evropa

- 3.9.1 opiše nastanek in značilnosti površja;
- 3.9.2 z uporabo kilogramov analizira različne podnebne tipe;
- 3.9.3 opiše fizičnogeografske značilnosti Panonske kotline, Vlaške nižine, Dinarskega gorstva, Karpatov, Balkana, Rodopov;
- 3.9.4 analizira narodnostno, jezikovno in versko sestavo prebivalstva ter probleme sožitja med narodi pred letom 1991 in po njem;
- 3.9.5 opiše temeljne značilnosti gospodarskega razvoja in problemov držav Jugovzhodne Evrope.

3.10 Vzhodna Evropa

- 3.10.1 z uporabo zemljevida in slikovnega gradiva opiše značilnosti površja, podnebja in rastlinstva ter ugotovi vpliv na poselitev;
- 3.10.2 razloži bistvene značilnosti razvoja prebivalstva in etnične probleme;
- 3.10.3 opiše procese demokratizacije, mednarodnih trenj, rusifikacije, privatizacije, denacionalizacije, izkoriščanja naravnih virov, razslojevanja družbe ter njihove ključne probleme;
- 3.10.4 ovrednoti naravne možnosti za razvoj kmetijstva ter družbene možnosti za kmetijsko proizvodnjo pred privatizacijo in po njej;
- 3.10.5 analizira možnosti za razvoj težke industrije, pomen energijskih virov ter ovrednoti sedanjo in nekdanjo gospodarsko usmerjenost;
- 3.10.6 opiše okoljske probleme.

4.4 Geografija Slovenije

Obča

Vsebine

Cilji

Kandidat

4.1 Uvod

- 4.1.1 razloži in ovrednoti aktualne dogodke v Sloveniji;
- 4.1.2 pojasni zavedanje in razumevanje narodne identitete v povezavi z evropsko in svetovno identiteto.

4.2 Lega Slovenije in njen pomen za naravno in družbeno okolje

- 4.2.1 opiše naravnogeografsko in družbenogeografsko pestrost Slovenije;
- 4.2.2 ovrednoti pomen lege in položaja Slovenije v Evropi in EU;
- 4.2.3 opiše osamosvajanje Slovenije in njeno vključevanje v mednarodne povezave.

4.3 Površje in kamninska zgradba

- 4.3.1 z uporabo kartografskega in slikovnega gradiva razloži geološki razvoj ter značilnosti kamninske zgradbe in površja Slovenije;
- 4.3.2 pojasni vpliv kamninske zgradbe na oblikovanost površja, oskrbo z vodo, poselitev in kmetijstvo;
- 4.3.3 opiše ter na zemljevidu locira tipe reliefa in njim pripadajoče reliefne oblike.

4.4 Podnebje, prsti, rastlinstvo, živalstvo in vodovje

- 4.4.1 pojasni vpliv lege, reliefa, oddaljenosti od morja, zahodnih vetrov in vremenotvornih središč na podnebne elemente v Sloveniji;
- 4.4.2 iz klimogramov prepozna submediteransko/obsredozemsko, celinsko vlažno, gorsko/alpsko podnebje opiše glavne značilnosti in pozna njihovo prostorsko razporeditev;
- 4.4.3 pozna in razloži lastnosti tipov prsti v Sloveniji: kamnišča, rendzine, evtrične rjave prsti, distrične rjave prsti, rjave pokarbonatne prsti, jerovice/jerine, izprane prsti, obrečne prsti, oglejene prsti, šotne prsti, in ovrednoti njihovo naravno ali kmetijsko rabo;
- 4.4.4 opiše značilnosti višinskih bioklimatskih pasov;
- 4.4.5 opiše značilnosti in razširjenost iglastih, mešanih in listnatih gozdov;
- 4.4.6 ovrednoti vlogo gozdov za človeka in naravno okolje v posameznih slovenskih pokrajinah ter navede dejavnike, ki ogrožajo gozdove;
- 4.4.7 opiše hidrografske značilnosti slovenskih rek;
- 4.4.8 z uporabo hidrogramov prepozna pretočne/rečne režime slovenskih rek in razloži dejavnike, ki vplivajo nanje;
- 4.4.9 razloži značilnosti kraških voda in podtalnice ter utemelji nujnost njihovega varovanja pred onesnaževanjem;
- 4.4.10 pojasni vzroke za onesnaženost slovenskih rek, jezer in morja ter posledice onesnaženosti za naravno in družbeno okolje;
- 4.4.11 pozna in na zemljevid umesti: Bohinjsko, Blejsko, Cerkniško in Ptujsko jezero, Triglavsko jezera in jezera v Velenjski kotlini, jih opiše glede na nastanek ter oceni njihov pomen za turizem in energetiko;

Vsebine	Cilji
	4.4.12 opiše pojem mokrišče in na zemljevid umesti: Ljubljansko barje, pohorska barja, Cerkniško polje in Sečoveljske soline ter razloži spreminjanje pomena mokrišč v pokrajini, ki jim ga je pripisoval človek nekoč in danes; 4.4.13 opiše značilnosti slovenskega morja ter razloži njegov pomen za naravno in družbeno okolje; 4.4.14 pojasni ogroženost Slovenije zaradi naravnih nesreč: potresov, zemeljskih plazov, ter vremenskih ujm: poplav, suše, žleda, vetroloma, pozebe, toče;
4.5 Prebivalstvo	4.5.1 opiše značilnosti naravnega gibanja in spolno-starostne sestave prebivalstva v Sloveniji ter ju primerja z Italijo, Madžarsko, Hrvaško, Avstrijo, Francijo, Poljsko, Irsko, Albanijo; 4.5.2 opiše vzroke in posledice notranjih in zunanjih selitev po drugi svetovni vojni; 4.5.3 analizira narodnostno sestavo prebivalstva Slovenije ter ovrednoti pomen medkulturnega in mednarodnega sožitja; 4.5.4 pojasni različne poglede na identiteto drugih ter možnosti premagovanja stereotipov in predsodkov; 4.5.5 na zemljevidu locira območja slovenske narodnostne manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem; 4.5.6 primerja položaj slovenske manjšine na Madžarskem, v Avstriji in Italiji.
4.6 Naselja	4.6.1 opiše dejavnike za razvoj naselij in njihovo funkcijsko členitev; 4.6.2 z uporabo slikovnega gradiva opiše različne tipe naselij; 4.6.3 analizira različne tipe podeželskih naselij v Sloveniji; 4.6.4 razloži procesa urbanizacije in suburbanizacije v slovenskih razmerah.
4.7 Kmetijstvo in podeželje	4.7.1 razloži značilnosti kmetijstva v Sloveniji z vidika kmetijske usmerjenosti, sprememb v kmetijstvu, regionalnih razlik; 4.7.2 analizira probleme kmetijstva in njegove možnosti za razvoj; 4.7.3 pojasni posestno sestavo v Sloveniji; 4.7.4 razloži vzroke in posledice zmanjševanja števila kmečkega prebivalstva; 4.7.5 pojasni vlogo kmetijstva pri spreminjanju slovenskega podeželja; 4.7.6 opiše vpliv kmetijske politike Evropske unije na slovensko kmetijstvo.
4.8 Energetika in surovine	4.8.1 opiše energijske vire v Sloveniji in možnosti uporabe alternativnih energijskih virov; 4.8.2 pozna in na zemljevid umesti hidroelektrarne: Fala, Formin, Zlatoličje, Medvode, Vrhovo, Brežice, Plave, Doblar ter ovrednoti izkoriščenost vodnih zmogljivosti slovenskih rek; 4.8.3 pozna in na zemljevid umesti Premogovnik Velenje ter ovrednoti premog kot energijski vir;

Vsebine	Cilji
	4.8.4 opiše nekdanji pomen premogovništva za razvoj nekaterih krajev oziroma območij in opiše posledice rudarjenja; 4.8.5 na zemljevidu locira termoelektrarne in jedrsko elektrarno; 4.8.6 opiše smeri in pomen uvoza plina in nafte ter možne težave pri energetski oskrbi Slovenije; 4.8.7 pojasni posamezne deleže energijskih virov v proizvodnji električne energije v Sloveniji in jih ovrednoti glede na potrebe po energiji; 4.8.8 opiše vpliv slovenskih energetskih objektov na okolje.
4.9 Industrija	4.9.1 razloži razvoj in pojasni spremembe v prostorski razporeditvi industrije po posameznih fazah: 19. stoletje, med svetovnima vojnama, po drugi svetovni vojni, po osamosvojitvi Slovenije, industrijski polmesec, policentrični razvoj; 4.9.2 analizira razvoj industrij v Sloveniji: lesne, železarske in jeklarske, živilskopredelovalne, kemijske, avtomobilske, elektrotehnične; 4.9.3 razloži razmestitvene dejavnike, ki so vplivali na nastanek posameznih industrijskih panog; 4.9.4 analizira spreminjanje deleža v industriji zaposlenega prebivalstva; 4.9.5 ob slikovnem gradivu analizira pozitivne in negativne vplive industrije.
4.10 Promet	4.10.1 ovrednoti prometno lego Slovenije v Evropi; 4.10.2 opiše in analizira cestni promet: Slovenika, Ilirika, peti koridor, deseti koridor, železniški promet: Južna železnica, Zidani Most, Pivka, Divača, Pragersko, zračni promet: ljubljansko letališče, mariborsko letališče, portoroško letališče, in vodni promet: Luka Koper, ter ovrednoti njihov pomen za posamezna območja Slovenije; 4.10.3 razloži pomen prometa za razvoj gospodarstva; 4.10.4 ovrednoti ogroženost okolja zaradi prometa.
4.11 Turizem	4.11.1 ovrednoti naravne možnosti Slovenije za razvoj posameznih vrst turizma; 4.11.2 primerja značilnosti slovenskega turizma s turizmom sosednjih držav; 4.11.3 pozna in na zemljevid umesti turistična območja: Kranjska Gora, Kanin, Bovec, Bled, Bohinj, Planica, Krvavec, Pohorje, Cerklje, Rogaška Slatina, Radenci, Moravci, Ptuj, Čatež ob Savi, Podčetrtek, Dolenjske Toplice, Portorož, Strunjan, Lipica, Škocjanske jame, Postojnska jama; 4.11.4 opiše značilnosti posameznih vrst turizma v Sloveniji; 4.11.5 analizira vlogo turizma v slovenskem gospodarstvu; 4.11.6 razloži pozitivne in negativne učinke turizma v pokrajini.

4.12 Pokrajinska in okoljska protislovja v Sloveniji

- 4.12.1 opiše posledice neenakomernega regionalnega razvoja;
- 4.12.2 pojasni vzroke za oblikovanje zavarovanih območij;
- 4.12.3 razloži pozitivne in negativne posledice obstoja Triglavskega narodnega parka;
- 4.12.4 ovrednoti posledice neustreznega gospodarjenja z okoljem in nesmotrne rabe naravnih virov;
- 4.12.5 razloži pravico in dolžnost posameznika in družbenih skupin za uveljavljanje trajnostnih rešitev ekonomskih, socialnih in okoljskih problemov na krajevni in državni ravni;
- 4.12.6 na podlagi podatkov in besedil poda rešitve problemov po načelih trajnostnega razvoja.

Pokrajine

Kandidat

4.13 Geografska delitev Slovenije

- 4.13.1 pozna in na zemljevid umesti velike slovenske pokrajinske enote: Alpske, Predalpske, Dinarskokraške, Obpanonske in Obsredozemske pokrajine.

4.14 Alpske pokrajine (visokogorje in alpske kraške planote, alpske doline in kotline)

- 4.14.1 pozna in na zemljevid umesti: Julijske Alpe, Kamniško-Savinjske Alpe, Karavanke, Triglav, Stol, Kanin, Grintovec, Pokljuka, Komna, Velika planina, Trenta, Zgornjesavska dolina, Bohinj, Vrata, Logarska dolina, Soča, Sava Dolinka, Sava Bohinjka, Kokra, Bohinjsko jezero, Triglavsko jezero, Bovec, Jesenice, Kranjska Gora, Tržič, Jezersko;
- 4.14.2 opiše naravne značilnosti Julijskih Alp, Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank ter jih primerja med seboj;
- 4.14.3 razloži odvisnost razporeditve padavin in rastlinstva od prisojne in osojne lege ter od privetnih in zavetnih leg;
- 4.14.4 pojasni razlike v poselitvi posameznih Alpskih pokrajin;
- 4.14.5 ovrednoti pomen Alpskih pokrajin za razvoj kmetijstva, prometa ter turizma in rekreacije;
- 4.14.6 analizira razvoj planinskega pašništva;
- 4.14.7 opiše vlogo in pomen Triglavskega narodnega parka za ohranjanje naravne pokrajine ter vpliv na življenje ljudi v njem.

4.15 Predalpske pokrajine (predalpska hribovja, kotline in doline)

- 4.15.1 pozna in na zemljevid umesti: Idrijsko-Cerkljansko hribovje, Škofjeloško-Polhograjsko hribovje, Posavsko hribovje, Zgornja Savinjska dolina, Golte, Celjska kotlina, Velenjska kotlina, Pohorje, Dravska dolina, Ljubljanska kotlina, Ljubljansko barje, Ljubljansko polje, Kamniško-Bistriško polje, Kranjsko-Sorško polje, Dobrave, Dežela in Blejski kot, Idrijca, Poljanska in Selška Sora, Ljubljanica, Kamniška Bistrica, Sava, Savinja, Meža, Drava, Tolmin, Idrija, Škofja Loka, Bled, Kranj, Vrhnika, Ljubljana, Domžale, Trbovlje, Zidani Most, Celje, Laško, Velenje, Šoštanj, Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Mežica;
- 4.15.2 opiše skupne značilnosti zahodnega, vzhodnega in severovzhodnega predalpskega hribovja in jih primerja med seboj;
- 4.15.3 razloži vpliv kamninske sestave na raznovrstnost površja;
- 4.15.4 analizira možnosti za poselitev in razvoj gospodarstva v Predalpskih pokrajinah;
- 4.15.5 analizira gospodarsko problematiko »Črnega revirja«;
- 4.15.6 opiše skupne značilnosti Ljubljanske kotline in razlike med njenimi posameznimi deli;
- 4.15.7 ovrednoti vlogo glavnega mesta Slovenije;
- 4.15.8 razloži problematiko širjenja Ljubljane v povezavi s suburbanizacijo;
- 4.15.9 analizira naravnogeografske značilnosti Celjske kotline in njen prehodni značaj;
- 4.15.10 opiše značilnosti gospodarstva v Celjski kotlini;
- 4.15.11 analizira vzroke za nastanek in razvoj Velenja;
- 4.15.12 opiše razvoj gospodarstva v Velenjski kotlini in njegove vplive na okolje;
- 4.15.13 ovrednoti pomen Celja, Velenja in Slovenj Gradca kot regijskih središč.

4.16 Obsredozemske pokrajine in Jadransko morje (flišna gričevja, hribovja in doline, kraški ravniki, podolja in hribovja, Tržaški zaliv)

- 4.16.1 pozna in na zemljevid umesti: Goriška brda, Vipavska dolina, Kras, Brkini, Slovenska Istra/Koprška brda, Soča, Vipava, Rižana, Dragonja, Reka, Nova Gorica, Ajdovščina, Ilirska Bistrica, Sežana, Koper, Izola, Piran, Portorož;
- 4.16.2 opiše osnovne naravne in družbene značilnosti flišnih in kraških pokrajin ter jih primerja med seboj;
- 4.16.3 primerja flišne in kraške pokrajine glede na površje, rodovitnost prsti in gospodarsko usmerjenost;
- 4.16.4 ovrednoti pomen geološke zgradbe na oblikovanje površja in gospodarsko rabo tal;
- 4.16.5 razloži značilnosti Krasa kot pokrajine s kraškimi in sredozemskimi potezami;
- 4.16.6 opiše in primerja značilnosti naselij in gospodarstva krajev, navedenih v cilju 4.16.1;

Vsebine	Cilji
	4.16.7 razloži litoralizacijo na primeru slovenske obale; 4.16.8 opiše značilnosti in pomen slovenskega morja za pomorsko usmeritev Slovenije.
4.17 Dinarskokraške pokrajine (dinarskokraške planote in hribovja, dinarskokraška podolja in ravniki)	4.17.1 pozna in na zemljevid umesti: Trnovski gozd, Nanos, Snežnik, Bloke, Krmsko višavje, Kočevski rog, Gorjanci, Pivška kotlina, Notranjsko podolje (Planinsko polje, Cerklješko polje, Babno polje), Kočevsko polje, Ribniško polje, Suha krajina, Bela krajina, Novomeška pokrajina, Dolenjsko podolje, Pivka, Unica, Rinža, Kolpa, Krka, Postojna, Logatec, Cerklje, Kočevje, Ribnica, Žužemberk, Grosuplje, Trebnje, Novo mesto, Metlika, Črnomelj; 4.17.2 opiše in primerja značilnosti kraškega površja v Dinarskokraških in Alpskih pokrajinah; 4.17.3 opiše naravne in družbene značilnosti visokih in nizkih dinarskih planot, vmesnih podolij in kraških polj ter jih primerja med seboj; 4.17.4 ovrednoti probleme varstva okolja kraškega sveta; 4.17.5 razloži pomen naravnih znamenitosti Postojnske jame, Cerkljanskega polja, Rakovega Škocjana in doline Kolpe z vidika turizma in rekreacije; 4.17.6 ovrednoti prometni pomen Dolenjskega podolja in Postojnskih vrat.
4.18 Obpanonske pokrajine (obpanonske ravnine, obpanonska gričevja)	4.18.1 pozna in na zemljevid umesti: Vzhodna Krška kotlina, Dravsko-Ptujsko polje, Pomurska ravnina, Goričko, Slovenske gorice, Haloze, Kozjansko, Dravinja, Sotla, Pesnica, Mura, Maribor, Murska Sobota, Lendava, Ptuj, Krško, Sevnica; 4.18.2 opiše skupne značilnosti ravninskih in gričevnatih pokrajin ter jih primerja med seboj; 4.18.3 ovrednoti pomen kmetijstva Obpanonskih pokrajin za Slovenijo; 4.18.4 pojasni razlike v kmetijstvu med posameznimi Obpanonskimi pokrajinami; 4.18.5 analizira vzroke za razvoj zdraviliškega turizma in opiše njegov pomen; 4.18.6 primerja lego in pomen Maribora, Celja, Ptuja, Murske Sobotne in Krškega ter ugotovi podobnosti in razlike; 4.18.7 analizira možnosti za odpravljanje regionalnih razlik in gospodarskega zaostajanja.
4.19 Slovenci v zamejstvu	4.19.1 pozna in na zemljevid umesti: Kanalska dolina, Rezija, Beneška Slovenija, Goriška pokrajina, Tržaška pokrajina, Gorica, Trst, Ziljska dolina, Celovška kotlina, Podjuna, Beljak, Celovec, Pliberk, Porabje, Monošter; 4.19.2 analizira narodnostne pravice in glavne razloge za večjo ali manjšo asimilacijo na območjih, na katerih živijo zamejski Slovenci.

4.5 Geografija Madžarske

Vsebine

Cilji

Kandidat

5.1 Lega Madžarske in njen pomen za naravno in družbeno okolje

- 5.1.1 ovrednoti geografsko lego Panonske kotline;
- 5.1.2 ovrednoti pomen naravnogeografskega in družbenogeografskega položaja Madžarske v Evropi in EU.

5.2 Površje in kamninska zgradba, prst, podnebje, rastlinstvo in vode kot dejavnik za življenje

- 5.2.1 razloži geološki razvoj Panonske kotline in prepozna glavne reliefne oblike;
- 5.2.2 razloži nekaj tipičnih prsti;
- 5.2.3 vrednoti značilnosti prsti za kmetijsko izrabo;
- 5.2.4 razloži vpliv podnebnih dejavnikov na podnebje Panonske kotline;
- 5.2.5 na podlagi klimogramov analizira značilnosti celinskega podnebja v regijah Madžarske;
- 5.2.6 opiše rečno mrežo Madžarske;
- 5.2.7 imenuje in pokaže na zemljevidu največja jezera, jih opredeli po nastanku ter opiše njihov pomen za turizem in druge dejavnosti;
- 5.2.8 našteje največja mokrišča in pozna njihov pomen za vzdrževanje ekološkega ravnotežja;
- 5.2.9 ugotovi največja poplavna območja in opiše možnosti njihovega saniranja;
- 5.2.10 opiše naravno in kulturno rastlinstvo na Madžarskem.

5.3 Prebivalstvo

- 5.3.1 pozna glavne demografske značilnosti Madžarske;
- 5.3.2 ugotovi vzroke in posledice aktualnih demografskih procesov;
- 5.3.3 opiše položaj narodnostnih skupnosti (Slovencev v Porabju in drugih) na Madžarskem;
- 5.3.4 primerja starostne piramide prebivalcev Madžarske in sosednjih držav;
- 5.3.5 na podlagi statističnih podatkov sklepa o značilnostih prihodnjega razvoja prebivalstva.

5.4 Naselja

- 5.4.1 iz slikovnega gradiva prepozna tipe naselij in opiše njihovo razporeditev;
- 5.4.2 razloži problematiko podeželskih naselij;
- 5.4.3 opiše mestno aglomeracijo Budimpešte;
- 5.4.4 razloži glavne funkcije glavnega mesta in večjih regionalnih središč.

5.5 Gospodarstvo in energetika

- 5.5.1 analizira pomen kmetijstva za Madžarsko in imenuje poglavitna kmetijska območja z značilnimi kulturami;
- 5.5.2 razloži vzroke za zmanjševanje števila kmečkega prebivalstva;
- 5.5.3 oceni vlogo kmetijstva pri preoblikovanju geografskega okolja;
- 5.5.4 primerja značilnosti kmetijstva na Madžarskem z državami EU;
- 5.5.5 ovrednoti razmestitvene dejavnike za industrijo;
- 5.5.6 našteje pomembnejša rudna bogastva in pozna njihovo nahajališče;
- 5.5.7 primerja glavne industrijske panoge nekoč in danes;
- 5.5.8 opiše možnosti uporabe obnovljivih energetskih virov na Madžarskem;
- 5.5.9 iz slikovnega gradiva določi glavne energetske objekte in njihov vpliv na okolje;
- 5.5.10 pozna glavna industrijska središča in območja;
- 5.5.11 ovrednoti prometni položaj Madžarske;
- 5.5.12 razloži vpliv prometa na razvoj gospodarstva in ugotovi ogroženost okolja zaradi cestnega prometa.

5.6 Turizem

- 5.6.1 ovrednoti naravnogeografske in družbenogeografske možnosti za razvoj turizma na Madžarskem;
- 5.6.2 navede vrste turizma na Madžarskem;
- 5.6.3 našteje in določi na zemljevidu najpomembnejše turistične kraje na Madžarskem;
- 5.6.4 razloži pozitivne in negativne učinke turizma v pokrajini;
- 5.6.5 opozori na ekološke probleme madžarskih pokrajin, navede vzroke zanje in predlaga možnosti za njihovo reševanje.

5.7 Pokrajinske enote Madžarske

- 5.7.1 pozna merila regionalizacije Madžarske;
- 5.7.2 našteje in na zemljevidu določi makroregije Madžarske (Alföld, Kisalföld, Dunántúli-középhegység, Dunántúli-dombság, Észak-magyarországi-középhegység, Nyugat-magyarországi peremvidék ali Alpokalja);
- 5.7.3 opredeli glavne naravnogeografske in družbenogeografske značilnosti regij Madžarske;
- 5.7.4 ovrednoti pomen in posledice povezovanja obmejnih regij Madžarske in Slovenije;
- 5.7.5 vrednoti medkulturno in mednacionalno sožitje, še posebno v obmejnih regijah Madžarske in Slovenije.

5 PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT

Prikazanih je samo nekaj primerov nalog zaprtega in polodprtega tipa, v izpitni poli 1 in 2 pa se poleg navedenih lahko uporabljajo še drugi. V izpitnih polah so naloge napisane v slovenskem in madžarskem jeziku.

5.1 Naloge zaprtega tipa

5.1.1 Naloga povezovanja

1. Izbranim delom sveta pripišite ustrezen tip obale tako, da vsako črko uporabite samo enkrat.

_____ zahodna obala Skandinavije	A lagunski tip
_____ južna Finska	B riaški tip
_____ severozahodna obala Španije (Galicija)	C estuarski tip
_____ beneška obala	D obala otočkov in čeri
_____ jugovzhodna obala Velike Britanije (Temza)	E fjordski tip

(2 točki)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	2	♦ E ♦ D ♦ B ♦ A ♦ C	Za pet ali štiri pravilne rešitve 2 točki, za tri ali dve 1 točka.

5.1.2 Naloga izbirnega tipa

1. Dograditev Južne železnice do Trsta je pospešila industrijski razvoj ob njej. Med naštetimi industrializiranimi pokrajinami obkrožite tiste iz industrijskega polmeseca:

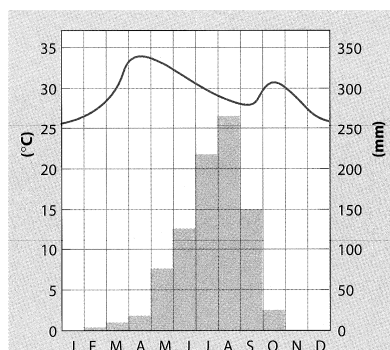
Idrija Črni revir Koprsko primorje Mežiška dolina Spodnja Savinjska dolina

(1 točka)

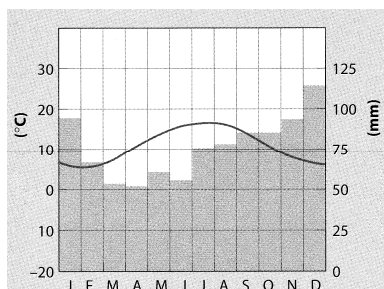
Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	1	♦ Črni revir ♦ Spodnja Savinjska dolina	

5.1.3 Naloga urejanja in razvrščanja

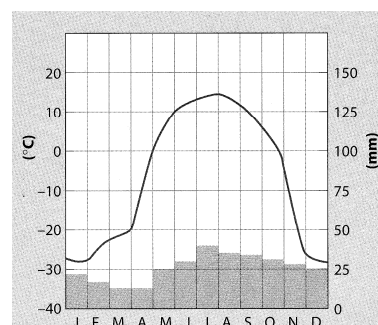
1. Slike 1, 2 in 3 ponazarjajo značilnosti treh različnih podnebij.

Slika 1

Slika 2

Slika 3

(Vir slik: Waugh., D., 1995: Geography: an Integrated Approach, str. 295, 304, 306. Nelson. Walton-on-Thames)

K vsaki številki napišite tip naravnega rastlinstva, ki je značilen za podnebje, prikazano na sliki s to številko. Izbirate lahko med pojmi:

tropski deževni gozd	1	_____
tundrsko rastlinstvo	2	_____
listnati gozd	3	_____
savansko rastlinstvo		
tajga		
stepsko rastlinstvo		

(2 točki)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	2	♦ 1: savansko rastlinstvo ♦ 2: listnati gozd ♦ 3: tajga	Za tri pravilne rešitve 2 točki, za dve ali eno 1 točka.

5.1.4 Naloga alternativne izbire

1. Obkrožite DA, če je trditev pravilna, in NE, če je napačna.

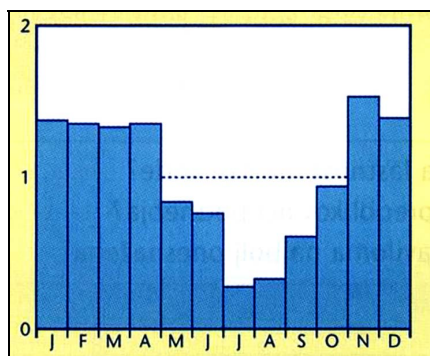
DA	NE	V Sloveniji je najbolj razširjen iglasti gozd, medtem ko je listnatega najmanj.
DA	NE	V zadnjih letih se je zaradi ogozdovanja delež gozdov najbolj povečal na zemljiščih z večjim naklonom.
DA	NE	Zgornja gozdna meja se pojavlja v tisti višini, kjer je srednja julijska temperatura med 5 in 7 °C.

(2 točki)

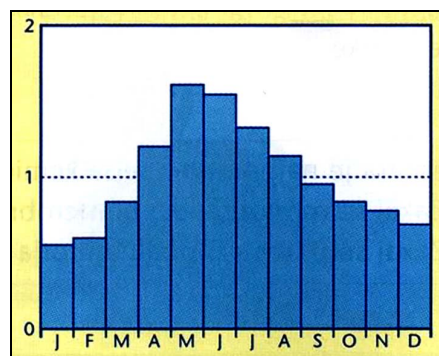
Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	2	♦ NE ♦ DA ♦ NE	Za tri pravilne rešitve 2 točki, za dve 1 točka.

5.1.5 Naloga interpretacije in pojasnjevanja

- Pojasnite prednosti hidroenergetske izrabe dveh slovenskih rek z rečnima režimoma, prikazanima na slikah 1 in 2.

Slika 1

Slika 2

(Vir slik: Senegačnik, J., Drobnjak, B., 2002: Obča geografija za 1. letnik gimnazij, str. 126. Modrijan. Ljubljana)

Slika 1: _____

Slika 2: _____

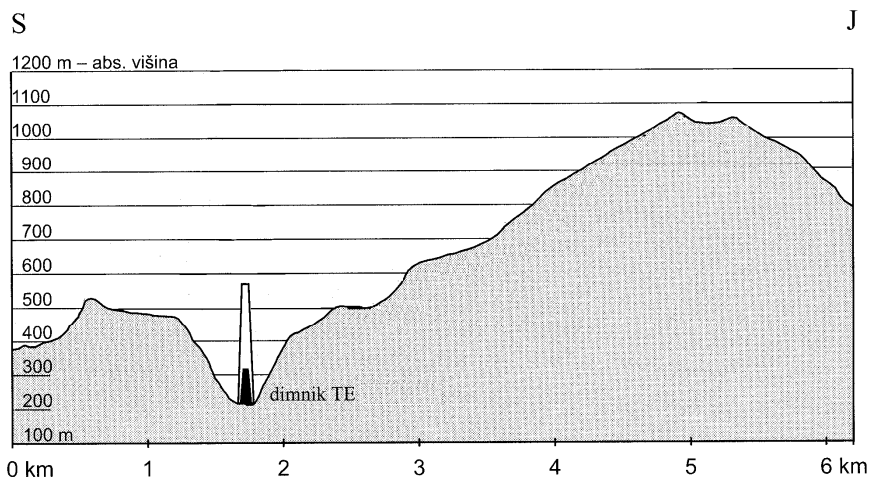
(2 točki)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	1	♦ Višek vode v hladni polovici leta omogoča večjo proizvodnjo električne energije tedaj, ko je njena poraba največja.	
	1	♦ Proizvodnja električne energije je največja v topli polovici leta, ko imajo druge reke nižji vodostaj.	
Skupaj	2		

5.2 Naloge polodprtega tipa

5.2.1 Naloge s kratkimi odgovori

- Negativne vplive na okolje pri termoelektrarni lahko povečujejo tudi naravne razmere. Oglejte si sliko, imenujte en naravnogeografski element in pojasnite njegov vpliv na povečano onesnaževanje.

(Vir: Špes, M., 1998: Degradacija okolja kot dejavnik diferenciacije urbane pokrajine, str. 75. Inštitut za geografijo. Ljubljana)

Naravnogeografski element: _____

Pojasnitev: _____

(2 točki)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	1	ena od: ♦ relief ♦ reliefna zaprtost ♦ dolinska lega ♦ kotlina	
	1	ena od: ♦ Majhna vetrovnost povzroča kopičenje strupenih plinov v dolini, kar je nevarno za zdravje ljudi. ♦ Zaradi kopičenja plinov je poškodovano rastlinstvo. ♦ Zaradi ujetosti plinov v dolini je pozimi možen nastanek smoga. ♦ Zaradi slabše prevetrenosti je v dolini veliko prašnih delcev, ki povečujejo možnost nastajanja megle.	
Skupaj	2		

2. Opišite vpliv suburbanizacije na zunanji videz podeželskih naselij.

(1 točka)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2	1	ena od: ♦ izginjajo kmečka poslopja ♦ manjši delež kmetijskih površin ♦ spremenjen, sodobnejši videz stanovanjskih hiš in celotnega naselja ♦ v naselju se pojavljajo nove storitvene dejavnosti in industrijski obrati ♦ izboljša se infrastruktura, boljše ceste, pločniki za pešce ♦ širjenje naselja	

3. V preglednici izračunajte naravni prirastek.

Država	Rodnost (‰)	Smrtnost (‰)	Naravni prirastek (‰)	Pričakovana življenjska doba (let)
Bangladeš	41	14		53
Nemčija	11	12		75

(1 točka)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3	1	♦ Bangladeš: 27 ‰ ♦ Nemčija: –1 ‰	

5.2.2 Strukturirana naloga

1. Oglejte si vremensko karto na sliki (v Prilogi k Izpitni poli) in odgovorite na vprašanja.

Kakšno vreme ima severovzhodni del Slovenije?

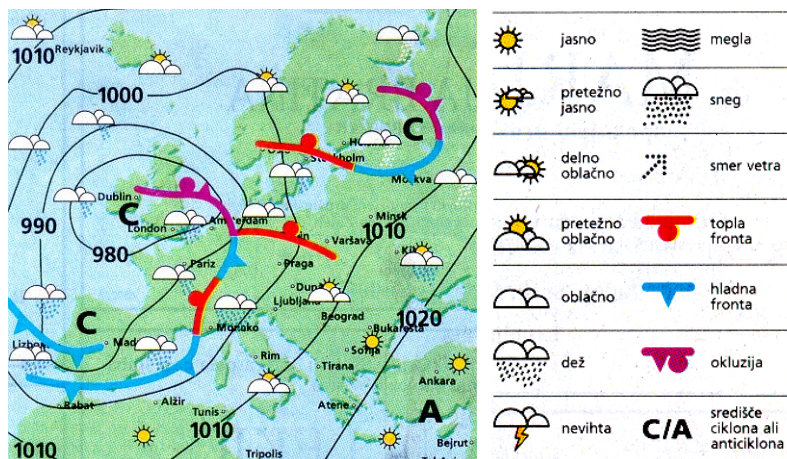
Koliko znaša zračni tlak na območju Ljubljane?

_____ hPa (mb)

Kakšno vreme bo imela Ljubljana v prihodnjih dneh?

Utemeljite svojo napoved.

(4 točke)

(Vir: Delo, 14. novembra 2002)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	1	♦ Vreme v severovzhodnem delu Slovenije je delno/pretežno oblačno.	
	1	♦ Zračni tlak na območju Ljubljane je nad 1000 in pod 1010 hPa (mb)/1000mb/1010mb.	
	1	ena od: ♦ v prihodnjih dneh bo v Ljubljani poslabšanje vremena ♦ možne so padavine ♦ pretežno oblačno	
	1	ena od: ♦ Bliža se ciklon (fronta, depresija, frontalna motnja). ♦ Zračni pritisk pada.	
Skupaj	4		

6 NOTRANJI DEL IZPITA

Notranji del izpita je sestavljen iz vaj, ki lahko vključujejo učne eksperimente in simulacije, ter iz strokovne ekskurzije. Ta del izpita se izvaja praviloma v četrtem letniku in v skladu z veljavnim učnim načrtom.

Notranji del izpita mora biti izveden v skladu s *Pravili za izvedbo praktičnega dela izpita splošne mature pri predmetu geografija*, ki jih je sprejela Državna komisija za splošno matura in so objavljena na spletnih straneh Državnega izpitnega centra (www.ric.si).

► Navodila za izvajanje vaj ter strokovne ekskurzije

Sestavni del vaj je spoznavanje osnovnih tehnik in metod geografskega raziskovanja.

Pri vajah na terenu kandidat opazuje, zbira vzorce, anketira, kartira, meri, zbira in razvršča podatke, jih kartografsko in tabelarično prikazuje, analizira, sintetizira in vrednoti.

Kandidat meritve in analize lahko opravi na terenu z ustrezno opremo ali v ustreznem laboratoriju oziroma kabinetu na šoli.

Obvezni del je tudi strokovna ekskurzija. Izvaja se v Sloveniji ali v zamejstvu.

Strokovna ekskurzija je praviloma enodnevna. Kandidat se predhodno pripravi nanjo, med njo dejavno sodeluje in napiše poročilo.

Na podlagi navodil, ki jih pripravi učitelj, kandidat napiše poročilo o posamezni opravljeni vaji in strokovni ekskurziji. Učitelj poročila sproti ovrednoti, vendar kandidatov ne seznani z oceno, in jih hrani v kandidatovi mapi v arhivu šole.

Notranji del izpita prinese 20 % skupne ocene. Ocenjevanje je notranje. Učitelj pri ocenjevanju upošteva navodila za ocenjevanje (poglavje 3.3.2).

Ocenjevalni list učitelj izroči tajniku šolske maturitetne komisije za splošno matura.

Kandidatu, za katerega ŠMK SM presodi, da iz utemeljenih razlogov ni opravil vseh predpisanih vaj ali strokovne ekskurzije, učitelj dodeli nadomestno vajo iz vsebin notranjega dela izpita.

Kandidat, ki ne opravi notranjega dela izpita, pri tem delu izpita ne dobi točk.

6.1 Vaje

Kandidatu se ovrednotijo štiri vaje, od tega dve naravno- in dve družbenogeografski.

6.1.1 Cilji

► Naravogeografske vsebine vaj

Kandidat:

- se orientira v naravi in na zemljevidu;
- se giblje v naravi z uporabo kompasa in zemljevida;
- meri in preračunava razdalje na zemljevidu;
- zbira vzorce kamnin, jih razvršča in primerja;
- riše reliefne profile;
- prepozna dejavnike in procese, ki vplivajo na relief;
- opazuje, skicira in opiše tipične reliefne oblike;
- meri naklon pobočij;
- z uporabo peskovnika simulira nastanek rečno-denudacijskega reliefa;

- ugotavlja povezave med reliefnimi značilnostmi, kamninsko zgradbo in rabo tal;
- meri podnebne elemente, analizira pridobljene podatke in jih primerja z ustreznimi povprečji;
- primerja podatke o vremenskih razmerah v Sloveniji;
- grafično prikaže in ovrednoti različne podnebne podatke;
- opazuje in skicira profil prsti;
- ugotavlja osnovne lastnosti prsti;
- ovrednoti povezave med prstjo in rabo tal ter rastlinstvom;
- ugotavlja oblike degradacije prsti;
- prepozna tipe rastlinstva in prevladujoče rastlinske vrste ter jih ovrednoti z vidika drugih geografskih elementov;
- ugotavlja značilnosti rečnega omrežja;
- meri fizikalne in kemične lastnosti voda;
- ocenjuje stopnjo onesnaženosti;
- ugotavlja vplive človeka na vodovje;
- spremlja posledice poplavnih voda;
- ugotavlja značilnosti obal in bregov.

► Družbenogeografske vsebine vaj

Kandidat:

- iz statističnih podatkov analizira gibanje števila prebivalcev in ugotavlja različno sestavo prebivalstva;
- analizira demografsko napoved rasti števila prebivalcev in predvidi posledice;
- izdeluje grafične prikaze izbranih podatkov in jih razloži;
- na podlagi kartiranja in slikovnega gradiva naselij ali njihovih delov ugotavlja razvoj, funkcije, starost in njihovo urejenost;
- analizira pridobljene podatke o naseljih;
- z uporabo različnih tehnik in metod ugotavlja značilnosti posamezne kmetije;
- skicira tloris kmetije, ugotavlja rabo kmetijskih površin in vrste objektov;
- ugotavlja usmerjenost kmetije in njeno opremljenost z mehanizacijo;
- oceni prihodnost kmetije;
- v naseljih kartira obrtne cone (ulice);
- zbira podatke o značilnostih obrtnih dejavnosti (izvor, čas in vzroki namestitve, obseg trga ipd.) in sklepa o možnostih nadaljnjega razvoja;
- ugotavlja sestavo zaposlenih v različnih industrijskih obratih;
- ugotavlja vpliv razmestitvenih dejavnikov na razvoj industrije;
- analizira pridobljene podatke o industriji in sklepa o prihodnosti industrijskega razvoja;
- anketira obiskovalce trgovin in analizira pridobljene podatke;
- sklepa o možnostih nadaljnjega razvoja trgovskih dejavnosti na izbranem območju;
- zbere in analizira različne podatke o turističnem kraju ali vrsti turizma;
- izdelava turistični prospekt izbranega kraja;
- z uporabo virov in literature ugotavlja prometno vlogo naselja;
- šteje cestni promet, riše zemljevid gostote prometa in ugotavlja obremenjenost prometnic;
- analizira pridobljene podatke o prometu in izdelava predlog možnih prometnih izboljšav.

► Vaje z vsebinami trajnostnega razvoja

Kandidat:

- zbira in analizira podatke o oskrbi s pitno vodo, opremljenosti s komunalno infrastrukturo, vrsti ogrevanja, odlaganju odpadkov ipd. ter ugotavlja odnos prebivalcev do okolja;
- kartira divja odlagališča odpadkov, jih fotografira, oceni njihovo velikost in prevladujoče vrste odpadkov.

6.1.2 Seznam

Učitelj izdelava seznam vaj na podlagi ciljev v točki 6.1.1. Pri tem upošteva vsebinsko, metodološko in tehnično raznovrstnost.

6.1.3 Priporočila za pisanje poročil

Poročilo naj bo računalniško oblikovano, lepo na pogled in jezikovno pravilno. Obsega naj 3–5 strani (vsebinski del 2–4).

Prva stran poročila mora vsebovati podatke:

- ime in sedež šole,
- naslov poročila,
- ime in priimek učitelja,
- ime in priimek avtorja, razred in datum oddaje poročila.

Poročilo mora imeti ta obvezna poglavja:

- *Uvod:*
v uvodu kandidat navede cilje in namen vaje, opiše območje njenega opravljanja, navede čas opravljanja in druge pomembne okoliščine, v katerih je vaja potekala;
- *Metode in tehnike dela:*
opiše metode in tehnike zbiranja in analiziranja podatkov. Predstavi najpomembnejše uporabljene vire in literaturo pri izdelavi vaje;
- *Rezultati:*
kandidat podrobno predstavi svoje izsledke po uporabljenih metodah in tehnikah dela, jih razloži in grafično ali tabelarično prikaže. Rezultate primerja z že znanimi podatki in spoznanji v strokovni literaturi. Slikovno in tabelarično gradivo mora biti tekoče oštevilčeno, opremljeno z naslovom, avtorjem oziroma virom in legendo;
- *Zaključek:*
vsebuje povzetek z glavnimi ugotovitvami, ovrednoti rezultate, predvidi njihovo uporabnost in zapiše osebne vtise o opravljeni vaji;
- *Seznam virov in literature:*
sestavljen je po abecednem vrstnem redu priimkov avtorjev oziroma naslovov del. Kandidat mora navesti vse uporabljene vire in literaturo. Povzetki in dobesedni prepisi iz virov in literature morajo biti citirani dosledno (npr. v besedilu: Cunder 2001; v seznamu virov in literature pa: Cunder, K., in drugi. 2001: Obča geografija. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana).

6.2 Strokovna ekskurzija

Strokovna ekskurzija se izvaja praviloma v četrtem letniku, zunaj domače pokrajine (regije), v Sloveniji, glede na možnosti pa tudi v zamejstvu. Obsegati mora najmanj šest ur. Odvisno od poti in števila kandidatov, učitelj pripravi program strokovne ekskurzije in morebitne naslove referatov.

6.2.1 Namen

S strokovno ekskurzijo uresničujemo številne cilje, ki jih v učilnici ni mogoče doseči. Kandidati teoretično znanje primerjajo z neposredno prostorsko izkušnjo, pridobivajo nove informacije in dopolnjujejo že znano. Strokovna ekskurzija omogoča razvijanje socialnih in vzgojnih kompetenc ter ponuja možnost medpredmetnih povezav in interdisciplinarnosti.

6.2.2 Vsebina

Kandidati spoznavajo in utrjujejo temeljne geografske in druge značilnosti izbrane pokrajine (regije), ki izhajajo iz vsebin oziroma izpitnih ciljev, zapisanih v točki 4.4.

6.2.3 Priporočila za pisanje poročil

Poročilo naj bo računalniško oblikovano, lepo na pogled in jezikovno pravilno. Obsega naj 3–5 strani (vsebinski del 2–4 strani, brez prilog).

Prva stran poročila mora vsebovati podatke:

- ime in sedež šole,
- naslov poročila,
- ime in priimek učitelja,
- ime in priimek avtorja, razred in datum oddaje poročila.

Poročilo mora imeti ta obvezna poglavja:

- *Uvod:*
v uvodu kandidat navede cilje in namen strokovne ekskurzije, opiše pot in jo vpiše na priloženi zemljevid;
- *Vsebina:*
kandidat podrobno predstavi vsebine, ki so se obravnavale na strokovni ekskurziji. Predstavitev temelji na terenskih zapiskih, delovnih listih in drugem gradivu. Delovni listi in morebitni referati iz priprav na strokovno ekskurzijo so priloga k poročilu;
- *Zaključek:*
vsebuje osebne vtise o opravljeni strokovni ekskurziji in morebitno primerjavo z domačo pokrajino;
- *Seznam virov in literature:*
sestavljen je po abecednem vrstnem redu priimkov avtorjev oziroma naslovov del. Kandidat mora navesti vse uporabljene vire in literaturo. Povzetki in dobesedni prepisi iz virov in literature morajo biti citirani dosledno (npr. v besedilu: Cunder 2001; v seznamu virov in literature pa: Cunder, K., in drugi. 2001: Obča geografija. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana);
- *Priloge:*
delovni listi, referati in drugo gradivo.

7 KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Z *Zakonom o maturi* in na njegovi podlagi sprejetimi podzakonskimi akti je določeno, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.³

Možne so te prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih izpitnih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja (tudi odmorov; mogočih je več krajših odmorov) in prekinitev izpita splošne mature po potrebi;
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. brajeva pisava, povečava, zapis besedila na zgoščenki, zvočni zapis besedila na zgoščenki ipd.);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga mize ipd.);
6. uporaba posebnih pripomočkov (računalnika, brajevega pisalnega stroja, ustreznih pisal, folij za pozitivno risanje ipd.);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnikom bralcem, pisarjem, tolmačem v slovenski znakovni jezik, pomočnikom za slepe in slabovidne);
8. uporaba računalnika za branje in/ali pisanje;
9. prirejen ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v slovenski znakovni jezik);
10. prilagojeno ocenjevanje (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo; pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

³ Besedilo velja za vse predmete splošne mature in se smiselno uporablja pri posameznem izpitu splošne mature.

8 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v *Katalogu učbenikov za srednjo šolo* in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.